

Політика локальної ідентичності: соціально-політичний аспект

УДК 32.22/28(477.62)

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-3.6>

Махсма Степан Григорович
аспірант кафедри політології
та міжнародних відносин
Маріупольського державного
університету
пр. Повітрофлотський, 31, Київ, Україна

Показано, що актуалізація локальної політики ідентичності в Україні тісно пов'язана з реформою децентралізації та об'єднанням територіальних громад, тому що локальна ідентичність є найважливішим ресурсом конструювання локальних територій та організуючим фактором політичного розвитку, соціально-економічний діалог між владою та суспільством, владою та опозицією, сприяє формуванню узгоджених базисних засад з проблем розвитку локальної спільноти, забезпечує легітимність місцевих політичних інститутів. Метою статті є визначення сутності, завдань та основних суб'єктів локальної політики ідентичності, взаємозв'язку політичної і соціальної локальних ідентичностей. Підкреслено, що в основу дослідження було покладено принципи діалектики, соціокультурний та системний підходи, застосовувались такі методи як термінологічний, системний, структурно-функціональний, когнітивний, метод політичного дискурсу та ін. методи та прийоми, що забезпечило об'єктивність наукового аналізу та всебічність здобуття інформації.

Наголошено, що основною метою локальної політики ідентичності є формування сталої локальної ідентичності, яка стане базисною основою консолідації локальної спільноти з основних проблем та завдань розвитку, ціннісною складовою модернізації території. Політика локальної ідентичності як соціальний проєкт передбачає розробку моделі локальної ідентичності, стратегії та тактики її реалізації (планування конкретних кроків і дій). Визначено, що локальна політична ідентичність є частиною соціальної локальної ідентичності та тісно пов'язана з іншими локальними ідентичностями, соціальною стратифікацією суб'єктів ідентичності, їх диспозицією у різних соціальних полях.

Обґрунтовано тезу: чим більше виражена локальна соціальна ідентичність у членів спільноти, тим більше проявляється її політичний аспект, взаємозв'язок із політичною (законодавчою, управлінською, контролюючою) сферою, яка регулює суспільні територіальні відносини.

Визначено, що при демократії політика локальної політичної ідентичності не передбачає авторитарного нав'язування ідентитетів, а ґрунтується на засадах конструювання та узгодження політичних цілей, цінностей, норм розвитку локальної спільноти. Конвертація соціальних ідентичностей у політичні відбувається під впливом багатьох факторів, поєднання яких призводить до політичної мобілізації локальної спільноти або окремих її груп.

Ключові слова: політична локальна ідентичність, соціальна локальна ідентичність, політика локальної ідентичності.

Вступ. Підвищення уваги до політики ідентичності на локальному рівні в Україні багато в чому пов'язане з реформою децентралізації та об'єднанням територіальних громад. Такі українські автори, як М. Бриль, О. Врублевський, О. Данчева, О. Євтушенко, А. Котенко, О. Сеїтосманов, М. Сулов, Я. А. Ткачук, Є. Чубаров та ін., наголошують, що локальна ідентичність, зокрема й у її політичному аспекті, є найважливішим ресурсом конструювання локальних територій, організуючим чинником політичного розвитку та соціально-економічних перетворень. Значення локальної політичної ідентичності у цих процесах обумовлено тим, що вона може здійснювати, як консолідуючий вплив («Ми»), так і вплив з роз'єднувальною потенціалом («Ми – Вони») на міжособистісні та міжгрупові відносини всередині локальної спільноти, а також відносно інших, більш універсальних, спільнот різного рівня (регіонального, національного та ін.).

Консолідована локальна політична ідентичність сприяє накопиченню соціального капіталу, продук-

тивному діалогу між владою та суспільством, владою та опозицією, є основою узгодження базисних основ з проблем розвитку локальної спільноти, забезпечує легітимність місцевих політичних інститутів. На думку Ш. Ейзенштадта, колективна ідентичність формує базис для солідарності, довіри та «внутрішньої рівності» [6, с. 139].

Виходячи з цього, формування консолідованої локальної політичної ідентичності є одним з першочергових завдань для органів місцевого самоврядування, політичної еліти, політичних партій, громадських організацій та інших соціально-політичних суб'єктів локальної спільноти.

Мета та завдання. Отже, метою статті є визначення сутності, завдань та основних суб'єктів локальної політики ідентичності, взаємозв'язку політичної і соціальної локальних ідентичностей.

Методи дослідження. Дослідження сутності та основних суб'єктів локальної ідентичності відбувалось за допомогою низки методологічних прийомів та методів. В основу дослідження було покладено принципи діалектики, соціокультурний

та системний підходи. У роботі над статтею застосовувались такі методи як системний, термінологічний, структурно-функціональний, когнітивний, метод політичного дискурсу та ін. методи та прийоми, що забезпечило об'єктивність наукового аналізу та всебічність здобуття інформації. Так, в рамках системного підходу політика локальної ідентичності розглядалася як цілісна, складна система, яка знаходиться у взаємодії з іншими суспільними системами та оточуваним середовищем. За допомогою термінологічного аналізу було з'ясовано сутність поняття «політика ідентичності», співвідношення понять «локальна політична ідентичність» та «локальна соціальна ідентичність».

Результати дослідження. Під політикою ідентичності ми розумітимемо комплекс дій та практик суб'єктів політики, спрямований на публічне визнання сутності «Ми» по відношенню до «Інших» на основі певних ціннісних патернів з метою формування, підтримки чи визнання колективної ідентичності. Політика ідентичності в основному реалізується у гуманітарній та ідеологічній сферах (наприклад, через технології комунікації та символічної політики) [7], водночас вона є доктринальною основою всіх інших політик, які пов'язані з іміджевою складовою держави або інших територіальних спільнот: державних, регіональних, локальних та ін. [5, с. 8].

При формуванні локальної політичної ідентичності, держава, як основний суб'єкт політики ідентичності, зберігає свою роль у цих процесах, володіючи такими інструментами, як політичні рішення у сфері символічної політики, всі види комунікацій, освіта, мовна політика, культурні наративи, політика пам'яті, міфи та інші інструменти формування, збереження та розвитку національної політичної ідентичності [3, с. 88-93; 3, с. 8].

Проте, локальний рівень передбачає активне включення до політики ідентичності локальних політичних інститутів (органів місцевого самоврядування та виконавчої влади, регіональних політичних партій), інститутів громадянського суспільства, лідерів громадської думки, локальних ЗМІ та інших суб'єктів місцевих соціально-політичних та економічних процесів. Особливу роль відіграють локальні еліти, які у тандемі з іншими факторами (політичними та фінансово-економічними) визначають особливості регіонального (локального) політичного режиму, завдання та порядок денний місцевої політики.

Локальна політична ідентичність є частиною соціальної локальної ідентичності та тісно пов'язана з іншими локальними ідентичностями, соціальною стратифікацією індивідів, їх диспозицією у різних соціальних полях. Консолідована соціальна локальна ідентичність потенційно пов'язана з бажанням перетворень, покращен-

ням соціально-економічного, екологічного, фінансового, інвестиційного «ландшафту» території, з прагненням впливати на владні законодавчі та виконавчі структури, мотивує політичні ідентифікації та є основою формування актуальної політичної локальної ідентичності, платформою для самоорганізації локальної спільноти.

Таким чином, чим більш виражена локальна соціальна ідентичність у членів спільноти, тим більше проявляється її політичний аспект, взаємозв'язок із політичною (законодавчою, управлінською, контролюючою) сферою, яка регулює суспільні територіальні відносини. При всьому різноманітті локальних політичних ідентичностей та ідентитетів у плюралістичному демократичному суспільстві, консолідація локальної спільноти передбачає і політичне узгодження основних цілей, цінностей, принципів та пріоритетів місцевої спільноти. Виходячи з цього, локальну політичну ідентичність ми розглядаємо у тісному взаємозв'язку з локальною соціальною ідентичністю загалом, як її найважливішу складову, ключовий ресурс соціальних перетворень. Таким чином, локальна політика ідентичності значним чином впливає на формування та функціонування різних локальних ідентичностей, наприклад, політичних, соціокультурних, етнокультурних тощо, які співіснують одночасно у свідомості індивіда у певній ієрархії [1, с. 93-97].

Політика локальної ідентичності, як і будь-яка політика, передбачає визначення цілей. Основною метою локальної політики ідентичності є формування сталої локальної ідентичності, яка стане базовою основою консолідації локальної спільноти з основних проблем та завдань розвитку, ціннісної складової модернізації території.

Політика локальної ідентичності, як соціальний проєкт, передбачає розробку моделі локальної ідентичності, стратегії та тактики її реалізації (планування конкретних кроків і дій). На нашу думку, основним суб'єктом політики локальної ідентичності є органи місцевого самоврядування та місцевої адміністрації, які мають спільно розробляти модель, стратегії реалізації та план конкретних заходів, залучаючи до цього процесу інші політичні інститути (політичні партії, політичну еліту) та громадськість. Таким чином, політика ідентичності на локальному рівні передбачає:

1. Розробку моделі локальної ідентичності із залученням усіх зацікавлених суб'єктів соціально-політичних процесів локальної спільноти, включаючи поряд з інститутами влади, політичні партії, громадські організації, локальну еліту, громадські організації, ЗМІ та ін.

2. Вироблення стратегії реалізації сформульованої моделі, загальних напрямків, визначення суб'єктів та механізмів здійснення.

3. Складання конкретного плану дій та заходів щодо формування, зміцнення та розвитку локальної ідентичності.

4. Включення запланованих заходів до стратегічного та поточного планів соціально-економічного розвитку локальної території.

Модель і стратегія локальної ідентичності повинні ґрунтуватися на принципах спадкоємності, підтримці з боку усіх верств населення, громадських організацій, місцевих еліт, партій. Враховуючи високий рівень сучасної конкуренції за людські ресурси, інвестиції та надання послуг, а також активну міграцію населення, модель локальної ідентичності повинна мати ексклюзивний характер та бути привабливим брендом як для громадян локальної спільноти, так і для більших територіальних утворень.

Політика ідентичності на локальному рівні спирається на колективну локальну ідентичність, її здатність конвертуватися у соціально-політичні процеси та практики. Конвертація соціальних ідентичностей у політичні відбувається під впливом багатьох факторів, поєднання яких призводить до політичної мобілізації локальної спільноти або окремих її груп. Серед причин підвищення політичної активності необхідно виділити, насамперед, проблеми соціального та економічного розвитку території (відсутність соціальної підтримки від місцевої влади, низький рівень життя населення, проблеми розвитку малого та середнього бізнесу, відсутність належної соціальної, медичної, освітньої, культурної та транспортної інфраструктури, екологічні проблеми та ін.). Джерелом політизації суспільного життя може стати корупція місцевої влади, проблеми незалежності суду та прокуратури, порушення прав і свобод громадян, а також інших принципів демократії, таких як політичний плюралізм суспільного життя, свобода ЗМІ, порушення демократичних процедур у період виборчих кампаній. Факторами політизації суспільного життя можуть стати етнокультурні та конфесійні проблеми, особливо вони характерні для полікультурних спільнот, де при номінальній рівності існує реальна нерівність, упередження та шовінізм [2, с. 24-34]. Окремим фокусом можна позначити політичні проблеми та фактори, пов'язані з боротьбою за владу, її утриманням та функціонуванням, наприклад, низький рівень легітимності (або її відсутність) місцевої чи регіональної влади, гостра боротьба між владою та опозицією, відсутність діалогу між владними структурами та локальним суспільством, авторитарний режим локального правління.

Рушійною силою політизації зазначених проблем можуть бути політичні партії та лідери у боротьбі за владу, локальні еліти, суспільно-політичні рухи та організації. Найбільш активними трансляторами політичної активності є локальні та регіональні ЗМІ, громадські організації, профспілки. Наприклад, екологічна громадська організація для вирішення своїх завдань, може залучити громадськість, а може політизувати ці завдання і перевести у політичну площину, тому що для вирішення екологічних проблем потрібні політична

воля та політичні рішення з боку місцевої влади, фінансові вливання. Особливо процес трансформації соціальних проблем у політичні, активізацію політичної діяльності та процесів можна прослідкувати в період виборчих процесів, коли у боротьбі за владу загострюються та політизуються всі суспільні сфери локального співтовариства.

Консолідована, стала та активна локальна ідентичність формує узгоджені цілі та цінності локальної спільноти, досягнення яких багато в чому залежить від політичної волі місцевих органів самоврядування та адміністрації, особливостей локальної політичної ідентичності. Таким чином, політика ідентичності може розглядатися як політична практика колективних дій на основі солідарності з основних питань та проблем розвитку, загального соціального досвіду. Політика ідентичності спрямована як на формування колективного «Ми» локального співтовариства, так і на формування індивідуальних ідентичностей членів локального співтовариства. Наголосимо, що колективна локальна ідентичність не є простою сумою індивідуальних локальних ідентичностей. Вона набуває нових якостей та енергетики, властивої колективним формам.

Локальні політичні ідентичності через вибори впливають на формування органів місцевого самоврядування, функціонування політичних партій. Синтез локальних політичних ідентичностей формують особливості та характеристики колективної локальної політичної ідентичності, маркером якої є виборчий процес та політичні вибори, місцеві політичні ініціативи. Колективна локальна політична ідентичність визначає динаміку, напрями та специфіку політичних процесів локальної спільноти, політичний імідж локальної території. Якщо конструювання соціальної локальної ідентичності носить здебільшого узгоджений характер між суб'єктами політики ідентичності, то конструювання політичних ідентичностей на локальному рівні, так само, як і на національному чи регіональному рівнях, характеризується високою конкуренцією. Результат «боротьби за ідентичність» багато в чому визначає склад та сутність локальної влади.

Висновки. Таким чином, політика локальної ідентичності спрямована на формування стійкої локальної ідентичності, яка стане базисною, ціннісною основою консолідації локальної спільноти з основних проблем розвитку території. На нашу думку, політика локальної ідентичності має бути однією з пріоритетних політик місцевих органів влади, що передбачає: розробку моделі локальної ідентичності; вироблення стратегії її реалізації; складання конкретного плану дій та заходів; включення політики ідентичності до поточних та перспективних планів розвитку локальної території; залучення до її реалізації всіх стейкхолдерів (політичних партій, місцевих еліт, ЗМІ, громадських організацій тощо).

При демократії політика локальної політичної ідентичності не передбачає авторитарне

нав'язування ідентитетів, а ґрунтується на конструюванні та узгодженні політичних цілей, цінностей та норм локальної спільноти, консолідованого фундаменту розвитку, який би не суперечив загальнонаціональним політичним процесам, але враховував специфіку регіону та локальної території та був основою мобілізації членів спільноти для вирішення соціально-економічних і політичних завдань. Політична локальна ідентичність є частиною соціальної локальної ідентичності, тісно взаємопов'язана з іншими видами локальної ідентичності: соціокультурною, етнокультурною та ін., які знаходяться у певній ієрархії у свідомості індивіда.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрущенко Т. В. Регіональна ідентичність: зміст, типи та особливості формування. *Науковий журнал «Політикус»*. Випуск 4. 2019. С. 93-97.
2. Пашина Н. П. Етномовний чинник політичної ідентичності в Донбасі. *Політичний менеджмент: наук. журнал*. 2005. № 1. С. 24–34.
3. Пашина Н. П. Політика ідентичності: сутність та функції. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін* : зб. наук. праць. 2015. Вип. 17. С. 88-93.
4. Розумний М. М. Концептуальні засади політики ідентичності в Україні. *Стратегічні пріоритети*. 2011. № 2 (19). С. 21–26.
5. Розумний М. М. Політика ідентичності: основні завдання та механізми реалізації. Наукова доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2011-11/polyt_ident-e871d.pdf.

6. Eisenstadt S.N. Modernity and the construction of collective identities / S.N. Eisenstadt. *International Journal of Comparative Sociology*. 1998. Vol. 39. No. 1. P. 138–158.

7. Haerdter M. The Myth of the Centre. URL: <https://www.neme.org/texts/the-myth-of-the-center>.

REFERENCES:

1. Andrushchenko T. V. (2019) Rehionalna identychnist: zmist, typu ta osoblyvosti formuvannia [Regional identity: content, types and peculiarities of formation]. *Academic journal «Politicus»*, no. 4, pp. 93-97.
2. Pashina N.P. (2005) Etnomovnyi chynnyk politychnoi identychnosti v Donbasi [The ethno-linguistic factor of political identity in Donbas]. *Political management*, no. 1, pp. 24–34.
3. Pashina N.P. (2015) Polityka identychnosti: sutnist ta funktsii [Identity politics: essence and functions]. *Scientific Journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series 22. Political Sciences and Teaching Methodology of Socio-Political Disciplines*, no. 17, pp.88–93.
4. Rozumnyi M. M. (2011) Kontseptualni zasady polityky identychnosti v Ukraini [Conceptual principles of identity politics in Ukraine]. *Strategic priorities*, no. 2 (19), pp. 21–26.
5. Rozumnyi M. M. (2011) Polityka identychnosti: osnovni zavdannia ta mekhanizmy realizatsii [Identity politics: main tasks and implementation mechanisms]. *Scientific report. The National Institute for Strategic Studies*. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2011-11/polyt_ident-e871d.pdf.
6. Eisenstadt S.N. (1998) Modernity and the construction of collective identities. *International Journal of Comparative Sociology*, vol. 39, no.1, pp.138–158.
7. Haerdter M. (2005) The Myth of the Centre. URL: <https://www.neme.org/texts/the-myth-of-the-center>.

Local identity policy: social and political aspects

Mahsma Stepan Grigorievich

Postgraduate Student at the Department of Political Science and International Relations
Mariupol State University
Povitroflotsky Ave., 31, Kyiv, Ukraine

The paper shows how updating the local identity policy in Ukraine is related to the reform of decentralization and the unification of territorial communities, because local identity is the most important resource for constructing local territories, and an organizing factor for political development and socio-economic transformations. As well it contributes to the accumulation of social capital, provides a productive dialogue between the authorities and society, authorities and the opposition, and contributes to the formation of the mutually agreed foundations on the problems of local community development, also it ensures the legitimacy of local political institutions.

The paper aims to define the essence, tasks and main subjects of local identity politics, the relationship between political and social local identities. It is emphasized that the research is based on the principles of dialectics, socio-cultural and systemic approaches, such methods as terminological, systemic, structural-functional, cognitive methods, the method of political discourse, etc. were applied to ensure the objectivity of scientific analysis and the comprehensiveness of obtaining information.

The main goal of the local identity policy is indicated as the formation of a stable local identity, which will become the basis for the consolidation of the local community on the main problems and tasks of development, the value component of territory modernization. The policy of local identity, as a social project, involves the development of a model of local identity, strategy and tactics for its implementation (planning specific steps and actions). The local political identity is determined as a part of the social local identity and it is closely related to other local identities, social stratification of identity subjects, and their disposition in various social fields. It is substantiated that the more specified the local social identity among the members of the community is, the stronger its political aspect is, and the relationship with the political (legislative, managerial, controlling) sphere that regulates social territorial relations. In a democracy, the politics of local political identity does not imply an authoritarian imposition of identities, it is about constructing and coordinating political goals, values and norms for the development of a local community. The conversion of social identities into political ones occurs under the influence of many factors, the combination of which leads to the political mobilization of the local community or individual groups.

Key words: political local identity, social local identity, politics of local identity.